

K PRVI CANKARJEVI RISBI V »ŠOPKU CANKARJEVIH PISEM IZ SLOVENSkih GORIC NA ROŽNIK«

Pod gornjim naslovom je l. 1943. — ob petindvajseti obletnici Cankarjeve smrti — izdala »Ljudska tiskarna« mično, res bibliofilsko knjižico, v kateri je natisnjen tudi »List iz spominske knjige gdč. Mici Franzotove (Pfeiferjeve)«.

I. Cankar je 19. XI. 1898. l. zapisal imenovani gospodični v spominsko knjigo pesmico, ki se glasi:

»Rože uvenejo,
Lica usahnejo,
V srcu le sanja
Otožen spomin...«

Da list ni bil preveč prazen, ga je obogatil z risbo. To pa je posnel iz II. l. 3. št. »Jugend«. Ilustrirani mesečnik je izhajal na Dunaju, kjer je tisti čas bival tudi Cankar. Navedena risba datira iz l. 1897., Cankar pa jo je uporabil l. 1898. Avtor pesmi in risbe v »Jugend« je neki Terberg, kakor je omenjeno v kazalu. Pesnik pesmi »Am Scheidewege« je Hans Terberg.

Kdor primerja Terbergovo risbo in Cankarjevo kopijo, bo lahko ugotovil, da je bil I. Cankar izvrsten risar. Verno je posnel najmanjše podrobnosti. Ni pa risbe kopiral, ker jo je prerisal v pomanjšani obliki. V »Šopku« je reproducirana v naravni velikosti.

Terbergovo delo je izrazita secesija, ki je bila v tistih letih moda. I. Cankar se je poslužil osladnosti, čeprav je sicer secesijo odklanjal.

Vaclav Držaj.

DIJAK FRANCE PREŠEREN IN PREŠERNOVA USTANOVA

Eden najznamenitejših Slovencev je bil v preteklosti gotovo tudi ljubljanski prošt Janez Krstnik Prešern (živel 1655—1704). »Dosegel je časti kakor pred njim pičlo število Slovencev«. ¹ Rojen je bil v Vrbi, študiral v Solnogradu, postal doktor bogoslovja in obojnega prava, bil

¹ Fr. Kidrič, Prešeren od konca 15. do srede 19. stoletja. Casopis za slov. jezik, književnost in zgodovino, 1926, str. 179.

tajni svetnik ondotnega nadškofa, papežev prelat, postal 1692 ljubljanski prošt in hkrati župnik radovljjski ter imel pravico še do nekaj drugih beneficijev. V Ljubljani je postal tudi predsednik prve Academie operosorum, stanovski odbornik in tudi predsednik te korporacije. Pred smrtjo je določil v svoji oporoki 6000 goldinarjev za dijaško ustanovo, od katere naj bi dobivali podporo trije revni dijaki, predvsem iz njegovega sorodstva. Realizirala se je pa ta ustanova šele leta 1752. Ugodne razmere so pripomogle, da je imelo to štipendijo nekaj časa celó sedem dijakov. Izkraja so dobivali stanovanje, hrano in obleko v duhovskem semenišču, ki je takrat vzgajalo obenem tudi dijake za posvetne poklice, ² pozneje pa so dobivali ustanovni donos na roko. Podeljeval je ustanovo ljubljanski škof.

L. 1817., ko je bil denarni položaj zaradi prestanih vojsk v Avstriji posebno slab, je prišla tudi ta ustanova v težave. Ljubljanski gubernij se je obrnil z dopisom z dne 10. januarja št. 224 na tedanjega škofa Avgušтина Gruberja s poizvedbo, ali bi bil škof voljan podeljevati Prešernovo ustanovo poslej le štirim prosilcem in ne več sedmim; dalje, katere štiri prosilce škof to leto predlaga in v kateri vrsti — in končno, v kakšnem razmerju naj se izplačilo izvrši, ko še ni izšlo določilo glede obresti domestikalnih obveznic.

Škof Gruber je odgovoril na to poizvedbo dne 23. januarja 1817 pod št. 49 predvsem s poudarkom, da je ta ustanova po ustanovnikovi oporoki z dne 27. septembra 1704 prav za prav namenjena ustanovitvi vzgojevališča pri ljubljanski stolnici za dečke, ki bi imeli veselje, posvetiti se kasneje duhovskemu stanu, kar se je poudarilo tudi pri oživitvi te ustanove dne 12. februarja 1752, toda o tem bo podal svoj čas podrobno obrazložitev; na stavljene poizvedbe pa je odgovoril, kakor sledi v prevodu:

»Ker nosi ta ustanova zdaj le 89 gold. 15 kr. papirnatega in 167

² Fr. Kidrič, o. c., str. 183.

Am Scheidewege

Kind, lass uns leise auseinandergehn,
 Dass nie sich wieder unsre Wege streifen
 Und niemals wieder Deine jungen Augen
 So märchenglücklich in den meinen ruhn.
 Kind, zaudre nicht! Nur dann wird unsre Seele
 Den traumesweichen Hauch, der uns umfließt,
 So innigstill und ungetrübt bewahren,
 Denn dieser Stunde Duft kehrt niemals wieder.....
 Wir schritten schlendernd durch den Frühlingsstann,
 Es hüpfte der Bach durch moosiges Gestein,
 Durch dunkle Zweige winkt des Himmels Blau,
 Die Falter flattern und der Vogel singt,
 Die Blumen lachen zwischen Farrenbüschen:
 Es war so waldesheimlich und so traut.
 Und als Du müde warst, da stütztest Du mich
 Mit festem Arm, Du aber gabst zum Danke
 Mir zagend-scheu den hellen Blütenstrauss,
 Den Deine kleine weisse Hand gepflückt —
 O dieser Stunde Duft kehrt niemals wieder.....
 So still und wunschlos schritten wir dahin,
 So voll Vertrauen, so geschwisterlich,
 Als müsst' es treu für alle Zeiten dauern,
 Und doch, Kind, lass uns auseinandergehn!
 Ich war Dir gut, so wie ein Bruder gut,
 Das war nicht Liebe; und auch Du, mein Kind,
 Glaub' mir, Du liebst mich nicht. Doch wenn wir fürder
 So noch beisammen durch die Wälder schreiten,
 — Wir sind so jung, der Frühling ist so licht —
 Dann wird sich langsam, langsam Alles wandeln.

Sl. 13. Stran iz revije »Die Jugend« 1897: Predloga za Cankarjevo risbo
 v album Olge Franzotove